

koreninja pesmi. Zdaj mi, kadar je milostni čas pesmi, pojeta obe. Vsaka v svojih barvah, v svojih tonih, v svojem ritmu, ena bolj v daktilu, druga v jambih, a obe ne tako redko v ditirambu. Za njima lovim tu in tam svoj verz in ga polagam v ritem in na njuno barvno paletu. Od vsega začetka sta bili obe lepi in nikoli ni bila nobena od njiju ne nema ne črna. Zato tudi moje pesmi o njiju hočejo k svetlobi.

Milivoj Miki Roš

OKUŠANJE BARV Z JEZIKOM

Naslov letošnjega simpozija mi je vznemirljivo zanimiv predvsem iz dveh razlogov. Prvi razlog je njegova neprikrita poetska »teža«, kar naslovu daje kredibilnost, da se pod njim odvija simpozij o mladinski literaturi. Drugo razlog za vznemirljivo zanimivost pa mi predstavlja nedorečeno konkretna odprtost naslova. Moram povedati, da sem dolgo iskal besede, s katerimi bi lahko opisal, kaj me je pri naslovu vznemirilo. In bolj, ko sem iskal, bolj se mi je v glavi izrisovala vse bolj komplicirana besedna zveza. Pa tako lep naslov! Če grem lepo po svoji vrsti nedorečene konkretne odprtosti Barv pokrajin in ulic v mladinski književnosti, se mi tolmačenje naslova razkriva nekako takole.

Konkretnost. Konkretnost prav kliče v čase pisanja osnovnošolskih spisov, ko smo med drugim morali opisovati svojo pot v šolo. Natančno določen naslov, pod katerim je bilo vsakomur jasno, o čem mora pisati. Pod streho letošnjega simpozija bi bilo treba pot opisati še v barvnih odtentkih. Nekomu bi bili ljubša jesenske nijanse, drugemu pomladanske ali zimske, poleti pa so itak počitnice. Da, radi smo imeli spise s strogo konkretnimi naslovi, kot je opis kakšne ulice, pokrajine ali mesta, natančno zakoličena trasa torej, s katere nisi mogel zdrsniti. In smo pač pisali o tem, kar smo videli. Ali pa kar smo čutili do dedkov in babic ali pa do kakšne domače živali. Večinoma vsi približno enako.

Nedorečenost. Po drugi strani pa smo imeli radi fantazijske spise z naslovi, zraslimi iz domišljije. V tem žanru šolskih spisov skoraj nisi mogel narediti napake, razen morda celega kupa slovničnih. Po zraku so letali vesoljci, po temačnih kotih oprezali vampirji, se po spalnicah sprehajali duhovi in še kakšen časovni stroj je švignil po časovnih prostorih. Lahko si se razpisal o vsem mogočem, vse je bilo dovoljeno, samo da je bilo kar najbolj nemogoče ali pa vsaj na robu verjetnega. Hvala skrajnostim!

Odprtost. Tistemu vmesnemu prostoru med konkretnim in nedorečenim pa nismo prikimavali z največjo vnemo. Je bilo preveč ohlapno, brez smernic, odprto, kot bi sploh ne bilo omejitve s konkretnim in nedorečenim, je izgledalo kot past, v katero bi radi učitelji ali učiteljice maternega jezika ujeli čimveč nepismenih učencev. Je izgledalo tudi kot polje negnetljive materije, v oblikovanje katere so posvečeni zgolj moške in ženske iz fotografij v berilih za vse razrede. In tukaj se skrivajo barve mladinske literature. Da ne bo pomote; ne razpredam o političnih ali, bog ne da, ideoloških barvah. Kajti tudi tako bi lahko v teh časih označeva-

nja po barvah in obračunavanju med barvami marsikdo še preveč zlahka razumel naslov simpozija. Mene samega v tej odprtosti najbolj zanimajo barve jezika, ki se prelivajo po pokrajini in ulicah. Barve jezika, ki določajo pisateljevo estetiko. Zato sem ta svoj kratek razmislek o letošnji temi zapisal pod naslovom Barve jezika.

Barve jezika. Spekter barv jezika je neskončen, kot je neskončen imenik literarnih snovalcev. Nekatere barve jezika lahko spravimo pod skupni generacijski, miljejski, žanrski in slogovni imenovalec in še kakšen bi se zagotovo našel. Vsak literat, kamorkoli že bi ga kdo uvrstil, bo zagovarjal svoje barve jezika. Bolj pozorni bralci mladinske književnosti brez težav razberejo barve jezika Dese Muck, Bine Štampe Žmavc, Toneta Pavčka, Primoža Suhadolčana, Slavka Pregla in seveda še cele vrste drugih. Gre torej za izdelano, za prepoznavno barvo jezika, ki do neke mere določa tudi slog pisanja.

Ko pa teče beseda o barvah jezika pokrajine, gre neizogibno tudi za jezik, za govorico ljudi, ki pokrajini pripadajo. Tudi ulici seveda, če smo osredotočeni na bolj urbana področja. V barvah jezika pokrajine je skritega bistveno več kolektivnega spomina kot v bolj urbanih okoljih. Zaradi različne dinamike razvoja urbani jezik hitreje menjava barve, na krajinsko barvo jezika se nabira vse debelejša patina. Seveda nočem dajati vrednostnih sodb o tem, v katerih barvah je potrebno pisati ali celo katere barve so prave. Dovolite mi zato primer: Pisatelji smo kot nekakšni lakmus papirji, reagiramo na različne dražljaje barve jezika. Iz teh dražljajev se po človeku še vedno neznanih možganskih pretvorbah vedno znova rojeva piščeva lastna barva jezika. Ta preplet jezikovne barve okolja in ustvarjalčeve barve jezika bo v bodočnosti zagotovo vreden proučevanja literarne stroke. V nekaterih primerih gre za svojevrstno interakcijo. Okolje, ki je z vsem svojim spektrom posrkalo pisateljevo ustvarjalnost, dobi z novim književnim delom nazaj kakšno frazo, imenovanje ali celo povsem novo besedo. Tako se pisateljeve barve jezika in barve jezika krajine ali ulice obarvata v nekatere skupne barve.

Znano je, da so najbolj dovzetni za tvorjenje novega besedišča prav ljudje, pri katerih se to razvija najbolj dinamično. Zato je tovrstno skupno obarvanje jezika dragocena bogatitev barv. Vem, da je utopično pričakovati, da bi se v času prevladujoče globalizacijske jezikovne navlake slovenska mladost odrekla tovrstnemu barvanju jezika. Zato so še kako dragoceni imenovani prepleti barvnih skal jezika mladinskega literata in okolja. Seveda je najslabši rezultat, če ustvarjalčevo pero prevzame barve »kulstva in sorčijev« zaradi ugajanja mlademu bralstvu. Bistveno bolj dragoceno in seveda pogumno je ponujanje na novo umešanih barv, ki se bodo razlile po ulici.

Ob tem razmišljanju ne morem mimo svojega specifičnega izkustva. To je ustvarjanje za mlade zamejce v Porabju na Madžarskem. Začelo se je z lutkovnimi predstavami in se počasi razširilo na pisateljevanje. K temu me je zapeljivo napejljala govorica mojih novih prijateljev. Da, barva jezika pokrajine je premaknila tisti majhen vzvod, da se je začela izpisovati beseda. Večinoma v narečju. Še zmeraj prihajajo na površje nove besede, besedne zveze ali fraze. Sle po pisanju včasih ni moč ustaviti drugače kot samo s pisanjem. Jarke in nežne barve so to. In so se tudi pomešale med sabo, moje in porabske. Da ne bo pomote. Nočem razpredati o narodnobuditeljski vlogi jezika v prizadevanjih za ohranjanje narodovega telesa. Gre za neko podobnost z zgodbo o prepletu barv pisateljevega jezika in barv jezika ulice. Kot je ulica ponekod raje sprejela frazo »tou te buje« kot pa »fak«, se je pri peščici mojih mladih prijateljev prijel pojem »mali pen« iz ene od lutkovnih

predstav, v kateri so igrali. Danes so ti lutkarji že mame in očetje, mali pen pa je na Gornjem Seniku še zmeraj naziv za človeka nižje rasti. Pen pomeni namreč štor. Tako se tudi zaradi barve jezika pisateljev, ki redno pišemo v porabsko periodiko in ustvarjamo na drugih področjih, ni v barve jezika pokrajine še bolj pomešala neprijetna barva neizogibne madžarizacije. Tukaj je podoba z omenjeno globalistično jezikovno navlako. Vsako mešanje barv jezika ne more biti zmeraj dobrodošlo, čeprav bo čez desetletja jezikoslovcem zagotovo zanimivo raziskovati njihovo mešanje.

Daljšega razmišljanja o barvah ulic in pokrajin v mladinski književnosti mi ni uspelo sestaviti. Preveč nevarnosti je v njej, da bi se lahko razpisal o sebi. Sam pa ne spadam med tiste, ki so inficirani z lastno hvalo.